

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

A Darvasi Csiff-puszta (HUHN20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Túrkeve
2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Baranyi Tamás

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Erdélyi Arnold

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Papp László

ifj. Papp László

Pappné Czappán Marianna

Sallai R. Benedek

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név.....	6
1.2. Azonosító kód.....	6
1.3. Kiterjedés.....	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	9
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	9
3.2. Kezelési javaslatok	10
3.2.1. Élőhelyek kezelése	10
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés	22
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	22
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	23
3.2.5. Mellékletek.....	24
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében.....	25
3.3.1. Agrártámogatások.....	25
3.3.2. Pályázatok	29
3.3.3. Egyéb.....	29
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	29
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	29
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	30
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	31

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	34
1.1. Környezeti adottságok.....	34
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	34
1.1.2. Vízirajzi adottságok.....	34
1.1.3. Talajtani adottságok.....	34
1.2. Természeti adottságok.....	35
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	36
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	38
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	39
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	39
1.3. Területhasználat.....	39
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	39
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	40
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	40
2. Felhasznált irodalom.....	44
3. Térképek.....	46

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Darvasi Csiff-pusztai kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (KjTT)
--------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20070
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	472,26 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő fajok és élőhelyek felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2013. október 31-ével felfrissített változatát vettük alapul.

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
(* kiemelt jelentőségű élőhelytípus)

1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló fajok

- kiséfű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Darvas, Zsáka

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Egyéb érintett Natura 2000 terület: a terület keleti 52%-a átfed a Bihar különleges madárvédelmi területtel (továbbiakban KMT) (kód: HUHN10003, kiterjedés: 73220.5 ha, átfedés mértéke: 245.72 ha)
- Védett tájképi elem:
  - gémeskút (azonosító: 478057) az 50/2008 (IV. 24.) FVM rendelet alapján
  - gémeskút (azonosító: 478058) az 50/2008 (IV. 24.) FVM rendelet alapján

- Országos ökológiai hálózat: a terület 95%-ban az országos ökológiai hálózat övezetéhez tartozik, túlnyomó részben magterület, kisebb részben a pufferterület és az ökológiai folyosó kategória is megtalálható.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- a területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Darvas Község Helyi Építési Szabályzata – 8/2010. (IV. 15.) rendelet
- Zsáka Nagyközség Helyi Építési Szabályzata – 15/2004. (VII. 01.) rendelet (utoljára módosította: a 21/2007. (XII. 27.) rendelet)

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari erdőtervezési körzet (2012. 01. 01 – 2021. 12. 31.) ügyiratszám: 7007/14/2010, kelt: 2012. december 20. A következő tervezési időpont: 2020.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/3. Hajdú-Bihari apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Csiff-Land Kft. (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905110) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Ílyvösmenti Vadásztársaság (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905311) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- Kutas főcsatorna, Alsó-Ó-Berettyó csatorna, és Kálló-csatorna halgazdálkodási terve (ügyirat szám: 13.4/831-24/2011. Körösi Halász Szövetkezet), érvényes: 2015 december 31-ig.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Berettyó alegység (2-15) vízyűjtő-gazdálkodási terve – Elfogadás dátuma: 2010.08.10. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Tiszántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április.

1.7.7. Egyéb tervek

A kisészkü aszat (*Cirsium bracycephalum*) nem hivatalos fajvédelmi terve (Molnár 2013), a nemzetközi Be-Natur program keretein belül.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A01	földművelés	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely eltűnéséhez vezethet. A szántóhoz közeli szegélyein a kemikáliák fokozott terhelése miatt gyomosodásnak és degradációnak indul.
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely megszűnését okozhatja.
A04.02	alullegeltetés	L	40	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A gyepeken néhol alullegeltetés jellemző, amely hosszú távon fajösszetétel változáshoz vezethet
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	20	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . A nem kaszált területeken keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>), fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) és néhol a közönséges selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) terjedése az élőhelyek átalakulásához, a gyepterületek eltűnéséhez vezet.
J03.01.01	zsákmány elérhetőségének csökkenése (dögöt is ideszámítva)		10	<i>Vidra (Lutra lutra)</i> szennyezések okozta halpusztulások
Kód	A területre kívülről ható veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A07	biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely kemikáliákkal (műtrágya,

				növényvédő szerek) való terhelésének következtében a szegélyterületeken gyomosodáshoz vezet.
Kód	Jövőbeli valószínűsíthető veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	L	30	Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>). A faj meglehetősen érzékeny elsősorban az őszi és a tavaszi időszakban az aszályra, mivel a csírázáshoz és a magoncok megerősödéséhez elengedhetetlen a párás környezet. A populáció fennmaradásához elengedhetetlen a nagyszámú újulat képződése és megmaradása, mivel a faj kétéves életmóddal rendelkezik.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések

A Darvasi Csiff-pusztá kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

Kiemelt fontosságú cél a jelölő élőhely, a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*), és a jelölő fajok, a kisfészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) és a vidra (*Lutra lutra*), védelme, természeti állapotuk megőrzése, mely leginkább a megfelelő legeltetési/kaszálási rendszer alkalmazásával, illetve a terület vízállapotának megőrzésével érhető el. További fontos cél a közösségi jelentőségű fajok, dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) állományának védelme.

A bolygatott részek gyepeinek rekonstrukciója javasolt gyommentesítő kaszálással.

A gyepterületek megőrzésének érdekében fontos az ott található inváziós lágy- és fásszárú állományok – pl. selyemkóró (*Asclepias syriaca*), fehér akác (*Robinia*

pseudoacacia), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – megtelepedésének és terjedésének megakadályozása. Javasoljuk az idegenhonos fásszárú állományok – pl. kanadai nyár (*Populus canadensis*) – fokozatos őshonos állományokra való cseréjét, és átállni a folyamatos erdőborítást biztosító, a cserje- és gyepszintet kímélő művelési módra.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási és az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképe mutatja be). A fajvédelmi valamint a kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. – 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Kezelési egységek

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat.

KE-1 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** ürmös pusztagyepék, szikes rétek, cickórós gyepek és jellegtelen félszáraz gyepek

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1a – Ürmöspuszták
F1b – Cickórós puszták
F2 – Szikes rétek
OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
- Natura 2000 élőhely: 1530* – Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár eleji könnyűgépes kaszálás javasolt.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) **Kötelezően betartandó előírások**

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) **Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok**

Kód   Gyepterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- GY01 Felületetés nem megengedett.
- GY09 Fogasolás nem megengedett.
- GY10 Tárcsázás nem megengedett.
- GY11 Hengerezés nem megengedett.
- GY12 Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY22 Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
- GY31 A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
- GY40 Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
- GY59 Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY64 Kaszáló sarjulegeltetését a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
- GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
- GY68 Legeltethető állatfaj: juh.
- GY70 Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).

- GY89 10 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárazúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárazúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárazúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
- GY98 A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.
- GY116 A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egységbe tartozó gyepnek jó természeti állapota és nagy területmérete nem indokolja az élőhely-rekonstrukciót.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhelyek természetes állapotukban való megőrzése és a hagyományos tájhasználat fenntartása érdekében a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) a legelőnyösebb hasznosítási mód, minimálisan 0,2-0,4 állategység sűrűségben az élőhely fiziognómiája, növényzete és állatvilága megőrzésére. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár eleji könnyűgépes kaszálás javasolt zárványterületek létrehozása nélkül, bűvósávok, kaszátlan területek meghagyásával. A 10 hektárnál nagyobb kaszálóterületek kaszálását több részletben, egymást követően minimum 10 nappal ajánlott végezni a kistermetű állatfajok védelme érdekében. Mindennemű mezőgazdasági gyepfogyás fokozására használt beavatkozás (pl. trágyázás, fogasolás) és a trágyatárolás kifejezetten káros hatású lehet a területen, mivel átalakítja a gyep szerkezetét, és gyomosodáshoz, degradációhoz vezet. A terület mai arculatát a vízállapota határozza meg, így kerülendő annak megváltoztatása: belvizes területeit meg kell óvni a levezetéstől. Az inváziós, tájidegen – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – és némely őshonos fa- és cserjefajok – pl. vadrózsafajok (*Rosa spp.*) – visszaszorítása (őshonos fajok) és eltávolítása (tájidegen fajok) kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: kiscsészke aszat (*Cirsium brachycephalum*) dominálta szikes rétek (néhol a rókasás látványos zsombékosaival), magassásos élőhelyek és szikes mocsarak

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B5 – Nem zsombékoló magassásrétek
- B6 – Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak
- F2 – Szikes rétek
- Natura 2000 élőhely: 1530* – Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területén természetvédelmi szempontból a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár végi könnyűgépes kaszálás javasolt. Javasolt a terület időszakos vízü élőhelyeinek (természetes mocsarak, kubikgödrök, árkok, tocsogós rétek) megőrzése.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületre vonatkozó előírás-javaslatok

- GY14 Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY22 Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
- GY25 A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező.
- GY31 A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell.
- GY40 Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 ÁE/ha.
- GY59 Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY67 Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
- GY68 Legeltethető állatfaj: juh.
- GY70 Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
- GY77 Kaszálás szeptember 1. után lehetséges.
- GY88 3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése
- GY96 20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
- GY98 A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egységbe tartozó szikes mocsarak jó természeti állapota nem indokolja az élőhely-rekonstrukciót.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kiskészű aszat (*Cirsium brachycephalum*) érdekében érdemes egy tanulmány keretében megvizsgálni a terület lefolyásviszonyait, hogy a szárazodás negatív hatásait küszöbölhetőek legyenek, egy belvízelvezető csatornákra tervezett záróművek létesítésével.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Ezen élőhelyek természetes állapotukban való megőrzése és a hagyományos tájhasználat fenntartása érdekében a legeltetés (elsősorban szarvasmarhával) lenne a legelőnyösebb hasznosítási mód az élőhely fiziognómiája, növényzete és állatvilága megőrzésére. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár végi (szeptember 1-je után), a termésszórás utáni könnyűgépes kaszálás javasolt zárványterületek létrehozása nélkül, búvósávok meghagyásával. Nyári kaszálás esetén legalább 20-30% kaszátlan terület meghagyása szükséges a kifestéskü aszat fennmaradása érdekében. Az élőhely mai arculatát a vízállapota határozza meg, így kerülendő annak megváltoztatása, belvizes területeit meg kell óvni a levezetéstől. Az inváziós, tájidegen fa- és cserjefajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – eltávolítása és némely őshonos fa- és cserjefaj – pl. vadrózsafajok (*Rosa spp.*) – visszaszorítása kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából. A közösségi jelentőségű vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) állományának fennmaradása érdekében indokolt az időszakos vízállások fenntartása.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: szántóföldek

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: T1 – Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A szántóföldi művelés során a kemikáliák és növényvédő szerek kiszórandó mennyiségének minimalizálását javasoljuk. Az egyébként szikesedésre hajlamos szántókon annak kialakulását fokozó öntözést nem javasoljuk, viszont a terület arculatát kialakító vízállapot megőrzése kiemelt célnak tekinthető, így a meliorációs tevékenységek megszüntetését ajánljuk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A szántóterületeken kötelező előírás nincs, de amennyiben az élőhely rekonstrukciója megkezdődik, akkor a 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben megfogalmazott, a NATURA 2000 gyepterületek fenntartását célzó, kötelezően betartandó földhasználati szabályok lesznek érvényesek rá.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

1) A veszélyeztető hatás mérséklését szolgáló önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.

- SZ14 A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer-mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
- SZ34 Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
- SZ35 Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
- SZ49 Az időszakos és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

2) A visszagyepesítés, rekonstrukció utáni állapotra vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- SZ53 Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
- SZ54 Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
- SZ55 Szántó füves élőhelyé alakítása, lucernakultúrát követő spontán gyepesedéssel.
- SZ58 Őshonos fajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
- SZ60 Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
- SZ64 A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
- SZ65 A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
- SZ67 Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepp kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
- SZ68 A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhelyfejlesztésként a szántóterületek rekonstrukcióját, visszagyepesítését javasoljuk az előző alfejezet (4.b) idevonatkozó pontjai alapján.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A szántóföldek szerepe és a rajtuk folyó gazdálkodás minősége döntő hatással bír ezekre az élőhelyekre, ennek megfelelően javasolt minimálisra csökkenteni a vegyszerhasználatot

(műtrágyák és biocid-, főként az általános inszekticid anyagok) a közösségi jelentőségű gerinctelen fajok védelme érdekében is. A természetes élőhelyekkel érintkező területeken a pufferzóna kialakítása az élőhelyek védelme érdekében szükséges. A szántóterületeket övező természetes élőlényközösségek hosszú távú fennmaradása jelenleg veszélyeztetett, kizárólag a szántóföldi növénytermesztés felhagyásával és a terület visszagyepesítésével, élőhely-rekonstrukciójával lehetséges.

KE-4 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** a Berettyó folyót szegélyező és a terület mélypontjain helyet foglaló nem szikes vagy csekély mértékben szikesedő nádasok és nádasodó jellegtelen vizes élőhelyek

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: B1a – Nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

OA – Jellegtelen vizes élőhelyek

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A Berettyót kísérő nádasok kaszálását, aratását csak korlátozott mértékben javasoljuk, az inváziós növényfajok irtása mechanikusan javasolt.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) **Kötelező előírások és korlátozások**

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) **Önkéntesen vállalható előírások**

Kód   Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V01   A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.

V05   Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.

V51   A nádas minimum 30-40%-át nem szabad learatni.

(5) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) **Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat**

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) **Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok**

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok, indoklása

A Natura 2000 területet tekintve csak kisebb foltokban és a Berettyót kísérve szalagszerűen találunk nádas állományokat. Ezen élőhelyek fészkelőhelyül szolgálnak egyes madárfajok számára, így a nádasok kaszálását, aratását csak korlátozott mértékben (maximum 30-40%) javasoljuk. Bennük megtelepedő inváziós növényfajok állományainak lehetőleg mechanikus, a szennyezésre érzékeny víztest érdekében, visszaszorítása elengedhetetlen.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: a Berettyó folyó víztestében élő hínártársulások

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: Ab – Folyók, áramló vizű csatornák hínárnövényzete

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység természetességi állapotának romlását kialakító környezeti tényezők (pl. nádaratás, horgászati tevékenység) mérséklése szükséges.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Vizes területekre vonatkozó előírás-javaslatok

V01   A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.

V09   Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.

V15   Nyílt vízfelületek kotrása nem engedélyezhető.

V25   Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egységben élőhelyfejlesztésre nem teszünk javaslatot.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Berettyó-folyó hínárvegetációja nem túl gazdag a területen, viszont a természetességi állapotának romlását kialakító környezeti tényezők mérséklése szükséges. A horgászati tevékenység tiltását javasoljuk a területen, mivel az emberi tevékenység a folyót és az azt övező élőhelyek degradációját, szennyezését okozza.

KE-6 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** őshonos fajok – pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), vadkörte (*Pyrus pyraster*), fehér nyár (*Populus alba*) – alkotta erdősávok, facsoportok őshonos vagy tájidegen cserjékkel

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: RB – Őshonos fajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
RC – Őshonos fajú keményfás jellegtelen erdők
RDb – Őshonos lombos fajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- érintett erdőrészek: Darvas 16/A, 16/B, 16/C, 25/B, 25/C, 25/D, 25/G, 25/H, 25/J, 25/K, 25/L, 25/M, 25/N, 25/NY, Zsáka 39/A, 39/B

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A kezelési egységben az őshonos kocsányos tölgy (*Quercus robur*) alkotta sziki tölgyesek és a keményfaligetek megőrzése javasolt.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

<u>Kód</u>	<u>Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok</u>
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése.
E51	Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal.
E58	Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
GY123	A fás legelő fájának felújítását a megjelenő újulat megőrzése, vadak és legelő állatok elleni megvédésével biztosítani kell.

(4) **Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok**

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőterületek, facsoportok és faegyedek fenntartása indokolt. Az esetleges felújítás során őshonos, a tájegységre jellemző fafajok telepítése szükséges.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található erdőterületek, fasorok árnyékhatása óriási szereppel bír az erdőszyepp fajok fennmaradásában, és az odúlakó madárfajok megtelepedését szolgálja. Szerencsére ezek a területek idegenhonos fajokkal kevésbé fertőzöttek, bennük a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), kanadai vagy nemes nyár (*Populus canadensis x euramericana*), a keskenylevelű ezüstfa (*Eleaeagnus angustifolia*) és a gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) állományainak visszaszorítása elengedhetetlen. Az erdőállományok gyérítése, véghasználata során kiemelten fontos az őshonos fafajokkal – pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), fehér nyár (*Populus alba*), tatár juhar (*Acer tatarica*), mezei juhar (*Acer campestre*), vénic szil (*Ulmus laevis*) – való felújítás, viszont a vágásterületen, később a fiatalos állományban is szükséges inváziós fajok visszaszorítása mechanikus, vagy amennyiben szükséges, vegyszeres úton (lebomlók használatával).

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: bolygatott, gyomfajok alkotta degradált élőhelyek őshonos vagy inváziós cserjefajokkal – keskenylevelű ezüstfa (*Eleaeagnus angustifolia*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek
OF – Magaskórós ruderalis gyomnövényzet
P2c – Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok
RDb – Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők
- érintett erdőrészek: Darvas 25/I, 25/K, Zsáka 39/C

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben kiemelten fontos az inváziós fajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Eleaeagnus angustifolia*) –visszaszorítása.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Gyepek esetén:

- A 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

Erdők esetén:

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- A Hajdúhát-Bihari erdészeti tervezési körzet erdőterve

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

- GY20 Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
- GY27 Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.
- GY28 A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY81 A gyeptet évente legalább kétszer kell kaszálni.

Kód Erdőterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

- E06 Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.
- E51 Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusossal.
- E58 Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
- E68 Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A terület gyepeként való rekonstrukciója javasolt, de amennyiben erdőterületként történne a további hasznosítása, abban az esetben a kanadai nyárfa (*Populus canadensis*) állomány lecserélése szükséges őshonos, a tájegységre jellemző fafajokra.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

E kezelési egységbe kis területű, bolygatott élőhelyek tartoznak, melyek többségét természetes gyepek övezik. A szomszédos, értékes gyepterületek magkészként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a gyomfajok és a tápanyagtöbblet csökkentésére évente többszöri, legalább kétszeri kaszálás szükséges. Az inváziós gyomfajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – komoly egyedszámban vannak jelen ezeken

az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

KE-8 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** tanyák, tanyák körüli bolygatott, taposott gyomos területek, aszfaltozott műutak

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: U10 – Tanyák, családi gazdaságok
U11 – Út- és vasúthálózat

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben a tanyák környékeinek és az utak mentének évi egyszeri kaszálással történő gyommentesítését, az inváziós fajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – visszaszorítását javasoljuk.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

GY20   Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.

GY107   Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.

GY108   Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhely-fejlesztési javaslat nem merül fel.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs a területen, de amennyiben arra kerülne sor, akkor tájegységre jellemző őshonos fafajok – pl. kocsányos tölgy (*Quercus robur*), tatárjuhar (*Acer tatarica*) – telepítését javasoljuk a területen és a műutak mentén.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben a terület lakossági szeméttől mentes állapotban való fenntartását javasoljuk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Korábbi tanyák helyén lassan regenerálódó gyeppek, melyeket természetes élőhelyek öveznek. A későbbiekben magkészsletként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a – főként inváziós – gyomfajok csökkentésére kezdetben évente legalább egyszeri kaszálás szükséges. Az inváziós gyomfajok – pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – komoly egyedszámban vannak jelen ezeken az élőhelyeken, ezért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok a kezelési egységek szerint kerültek kifejtésre. Visszagyepesítésre lenne szükség a KE-3 esetében, a kezelési egységnél már szó esett ennek a szükségességéről.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló, jelölő fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések:

A **kisfészekű aszat** (*Cirsium brachycephalum*) védelme érdekében a legfontosabb a terület vízállapotának fenntartása.

A **vidrára** (*Lutra lutra*) specifikusan kidolgozott fajvédelmi intézkedésre jelenleg nincs szükség, az élőhely fenntartó beavatkozások a faj számára elegendőek.

A területen előforduló, a kijelölés alapjául nem szolgáló, de közösségi jelentőségű fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések a **dunai tarajosgötte** (*Triturus dobrogicus*) és a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében:

- Javasolt a terület időszakos vizű élőhelyeinek (természetes mocsarak, kubikgödrök, árkok, tocsogós rétek) megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő vízelvezetések mellőzése. Fontos a szikes gyepi élőhelyek megőrzése, természetességi állapotuk javítása (megfelelő intenzitású legeltetés, inváziós fajok visszaszorítása). Indokolt környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása a terület táji környezetében.
- Indokolt a feltöltődő kubikgödrök részleges kotrása, illetve javasolt újabb mesterséges vizes élőhelyek (pl. kubikgödrök) létrehozása. A tőkés réce (*Anas platyrhynchos*) jelenlétének visszaszorítása (rendszeres lelövés) szintén jótékonyan hatna a két faj védelmi helyzetére. A kubikgödrök közelében található tanyákat érintő munkálatok (pl. felújítás, bontás) esetén javasolt figyelemmel lenni az épületekben potenciálisan szárazföldi élőhelyet, illetve telelőhelyet találó götte és unka egyedekre.

3.2.4. *Kutatás, monitorozás.*

A pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) élőhely monitorozását a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) módszerének alkalmazásával javasolt legalább 5 évente végezni.

A kisleveles aszat (*Cirsium brachycephalum*) monitorozását a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) egyedszámbebecslés módszerének alkalmazásával elegendő több, 3-5 évente végezni, mivel nagy és kevésbé veszélyeztetett populációval rendelkezik a területen.

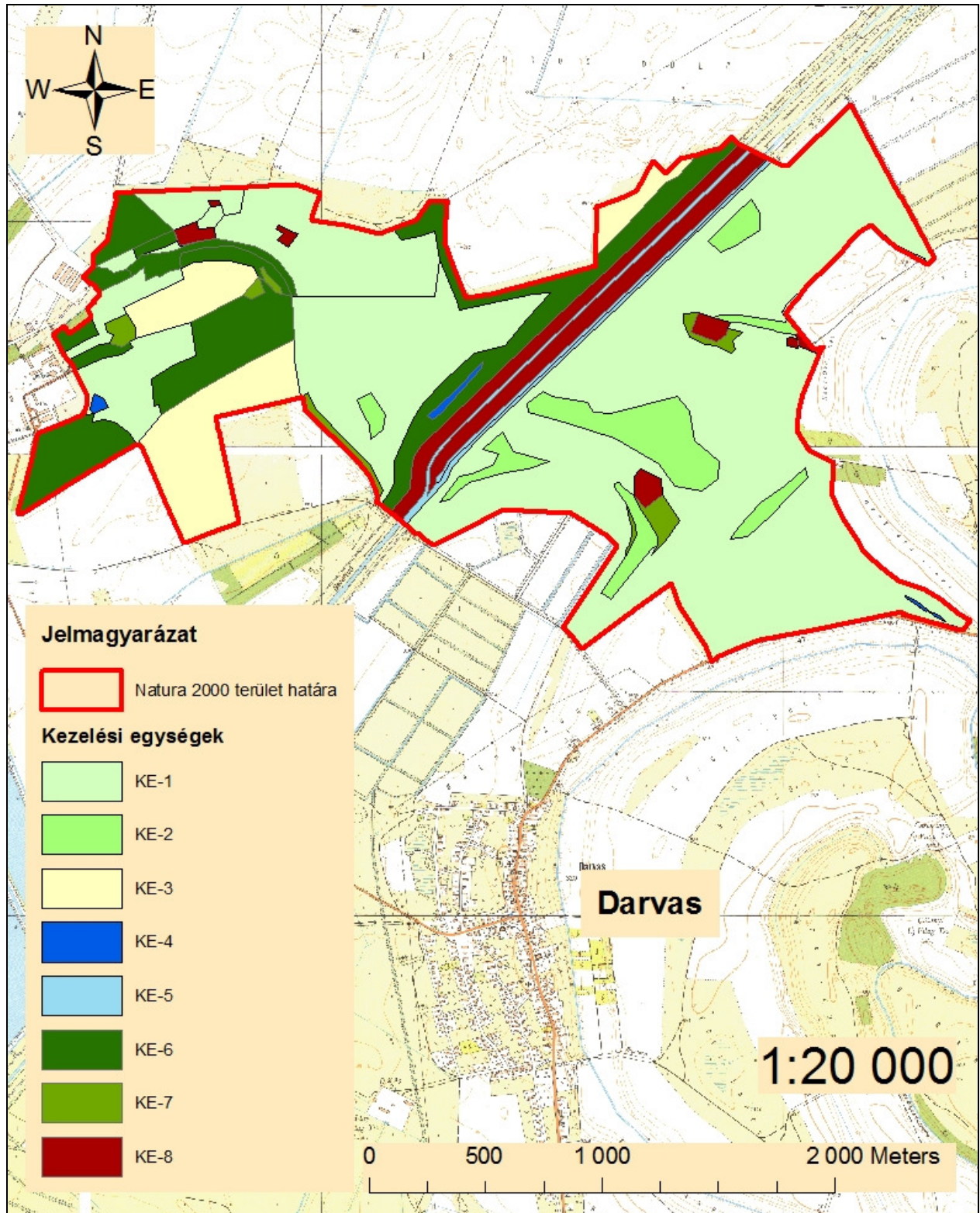
A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása a területen indirekt módszerrel (életnyomok azonosítása) javasolt, melynek ismétlése 3-5 évenként javasolt.

A közösségi jelentőségű kétéltű fajok monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. Mindkét faj esetén nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám több nagyságrendet elérő fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. A mintavételi helyeket javasolt legalább egy mocsárban és egy kubikgödörben vagy árokban kijelölni. A dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) esetén palackcsapdázás, peteszámlálás, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetén akusztikus, valamint vizuális felmérés a javasolt módszer.

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) jelenlétének megerősítésére, egyedszám becslésére a Berettyó és a csatornák érintett szakaszain kijelölt sáv menti vizuális felmérés javasolt.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2013-as állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Darvasi Csiff-puszta (HUHN20070) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos vagy helyi jelentőségű védett természeti terület nem található.

A tervezési terület 52%-a a Bihar (HUHN10003) KMT-hez is tartozik.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat nagyobb részben magterület és kisebb részben ökológiai folyosó és puffterület övezete is (ld. 1.6. fejezet).

A terület 55,5 %-a magántulajdon, 24,7 %-a állami tulajdon, 11,65 %-a részvénytársaság tulajdona, 6,65 %-a korlátolt felelősségű társaság tulajdona valamint 1,5 %-a önkormányzati tulajdon. A magántulajdonú területek több tulajdonos között oszlanak meg. Ugyanakkor a nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a területen nem jellemző.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Darvasi Csiff-puszta kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Darvas és Zsáka település közigazgatási területét érintve az alábbi azonosítóval jelzett fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT	MTÉT
L5W2K-E-11	225.24 ha	216.03 ha	KAT19	
L0P2M-4-11	25.60 ha	24.91 ha	KAT19	
L0YFM-T-11	20.34 ha	19.46 ha	KAT19	
L61VK-D-11	103.47 ha	76.78 ha	KAT19	
L0Q8K-9-11	NINCS A MEPARBAN			
L792K-V-11	81.33 ha	28.00 ha	KAT19	
L648K-V-11	11.02 ha	0.99 ha	KAT19	
L6KFK-J-11	109.55 ha	109.55 ha	KAT19	Bihari-sík (zóna: C)
L6YFK-X-11	10.68 ha	1.39 ha	KAT19	Bihari-sík (zóna: C)
L6RFK-Q-11	11.30 ha	0.00 ha	KAT19	
L6A8K-3-11	25.12 ha	5.49 ha	KAT19	
L66NK-C-11	5.80 ha	0.00 ha	KAT19	
L65FK-4-11	8.87 ha	5.04 ha	KAT19	

A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 76,4 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető. A gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár- környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gye- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy nincsen hatályban szántó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyep természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Darvasi Csiff-puszta fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználatra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Darvasi Csiff-puszta Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet vonatkozó egyes jelenlegi szabályai felülvizsgálatával a kaszátlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhely-fejlesztési élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Darvasi Csiff-puszta Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök (pl.: MTÉT rendszeren belül a szántóföldként hasznosítható területeken a *Szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal* célprogram; a nedves, belvizes szántóterületeken a *Szántóföldi gazdálkodás gyepgazdálkodássá alakításának* célprogram ajánlható).

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázat megvalósítása, illetve pályázat előkészítése. Az elsősorban pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) finanszírozható projektek indítására vagy abban való részvételre nyílna lehetőség leginkább. A Pannon szikes sztyeppék élőhelytípus (1530*) kiemelt közösségi jelentőségű, ami a LIFE programban magasabb, 75%-os uniós társfinanszírozást tesz lehetővé.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervekészítés során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Darvas és Zsáka).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata elérhető volt a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20070.htm>).
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettekén kívül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a vadásztársaságokkal, a működési terület szerint érintett vízügyi hatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság), a működési terület szerint érintett zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség), a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) és a működési terület szerint érintett erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzatok képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

1. **Fórum** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 4 fő): a terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt. Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekedik a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és további hivatalos szervek (zöldhatóság, vízügyi igazgatóság és erdészeti igazgatóság). A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 25. Darvas, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kJTT természetvédelmi öre által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető tervdokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20070.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJTT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Darvasi Csiff-puszta Natura 2000 területtel érintett települések (Darvas, Zsáka) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 17),
3. a kJTT területén működő vadásztársaságok (Csiff-Land Kft, Ílyvösmenti Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdász,
5. halgazdálkodási társaság (Körösi Halász Szövetkezet).
6. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
7. Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
11. Nemzeti Agrárgazdasági Kamara

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Darvas település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Zsáka település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 17)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	fórumon részt vett (1 fő)	-	-
Vadásztársaság (Hajdú-Bihar megyei Vadgazdálkodók és Vadászok Szövetsége)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Falugazdász (összesen 1)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	e-mailben	igen	Megalapozó dokumentáció 1.3.3.4. fejezet: a terület vízestjeire vonatkozó általános

					megállapítások
Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórum és terepbejárás (jegyzőkönyv)	igen	ügyféli minőségében a HNPI a fenntartási terv egy részét maga készítette.
Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, levél értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Nemzeti Agrár Kamara	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Nemzeti Földalapkezelő Szervezet	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A **Darvasi Csiff-puszta** kJT az Alföld keleti részén helyezkedik el, a Berettyó szeli ketté. Természetföldrajzilag a terület a Berettyó-Körös-vidék középső részén, a Nagy-Sárrét és a Bihari-sík kistájak határán található.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Darvasi Csiff-puszta kJT éghajlata a klasszikus Péczely-kategorizálás szerint a mérsékelt meleg-száraz kategóriába tartozik. Az évi *napfénytartam* 1960–2020 óra, ebből 800 körüli a nyári évnegyedben, és 180 körüli a téliben várható.

A *hőmérsékleti* viszonyokat jellemzi a 10,0–10,3 °C körül várható évi középhőmérséklet, ez a vegetációs időszakban 17,2–17,4 °C. A napi középhőmérséklet április 1-2. és október 20-21. között haladja meg napi 10 °C-ot, a fagymentes időszak nagyjából április 8-10. és október 20-22. közé tehető. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,0–34,6 °C, az évi abszolút minimumok átlaga -16,5 és -17 °C körül alakul.

Az átlagos évi *csapadék* 520–540 mm, ebből a vegetációs időszakban 310–330 mm esik. Kevés és szeszélyes eloszlású.

Az ariditási index 1,30–1,35. Az éves hóborítottság 34–37 nap.

Az uralkodó *szélirány* északi, déli, illetve délnyugati.

1.1.2. Vízirajzi adottságok

A tervezési területet a Berettyó szeli ketté, a mellékvizek, csatornák is a Berettyóhoz folynak. Száraz, gyér lefolyású, vízhiányos terület.

A tervezési terület közelében kevés állóvíz található.

A talajvíz mélysége 2–4 m. A rétegvizek mennyisége sem jelentős.

A területen jelen vannak a jelölő kételtű- és hullófajok számára kedvező természetes és mesterséges vizes élőhelyek. Ezek közül a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) számára a természetes mocsarak és a kubikgödrök, a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára a Berettyó-mente és a csatornák a legjelentősebbek. Megfelelő szárazföldi élőhelyek (mocsárrét és száraz gyep foltok) rendelkezésre állnak, de a magasabb térszíneken a szántók viszonylag nagy aránya és a tágabb környezet intenzív szántóföldi jellege kedvezőtlen adottságként értékelhető.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület talajai vízhatás alatt képződtek, délről hordalékkúpokkal zárt. Legnagyobb mértékben szolonyeces (réti szolonyec, sztyeppesedő réti szolonyec) és réti öntés talajok fordulnak elő.

1.2. Természeti adottságok

A Darvasi Csiff-pusztá kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület közepén kelet-nyugati irányban szeli át a Berettyó-folyó, mely a szabályozása óta a terület élővilágára nézve korántsem bír akkora szereppel, mint korábban. Az árvízvédelmi töltések oldalát alacsony fajszerű, degradált gyepeket találunk. A gátaktól szegélyében szikes mocsarakat, magassásos élőhelyeket és szikes réteket találunk, melyekben a domináns közönséges tarackbúza (*Elymus repens*), réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*) és fehér tippán (*Agrostis stolonifera*) között értékes színezőelemeket találunk, mint a rucaöröm (*Salvinia natans*) és a közösségi szempontból kiemelkedő jelentőségű kiskécske aszat (*Cirsium brachycephalum*) jelentős populációját. A sziki üröm (*Artemisia santonicum*) és sziki csenkesz (*Festuca pseudovina*) dominálta ürmöspusztagyepék inkább a szárazabb magaslatokon fordulnak elő, de az erősen szikes mélyedésekben (pl. szikerekben) is gyakran előfordulnak. A magasabb térszínnek kevésbé szikes foltjain löszpusztagyepék maradványaira bukkanhatunk, melyekben a cickóros pusztagyepékre jellemző fajok (pl. *Podospermum canum*, *Limonium gmelinii* subsp. *hungaricum*) mutatják az élőhely átalakulását, szikesedését. A korábbi tanyák, marhaállások helyén erősen degradált, jellegtelen félszáraz gyepeket találunk, ahol a bolygatást jelző magaskórós fajok, mint a foltos bürök (*Conium maculatum*), pókhálós bojtortján (*Arctium tomentosum*), csattanó maszlag (*Datura stramonium*) populációjára akadhatunk. A terület északi részén fasorokat, mezővédő erdősávokat találunk kocsányos tölgygel (*Quercus robur*), fehér nyárral (*Populus alba*), melyek állományába tájidegen – köztük néhány inváziós – fa- és cserjefaj, mint a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), kanadai nyár (*Populus x euramericana*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) vegyül. Az árkok, korábbi vízfolyások mentén, kubikgödörökben homogén nádasokat találunk, de ezek területi részesedése elenyésző a területen.

Az itt költő madarak közül érdemes kiemelni a réti sast (*Haliaeetus albicilla*), a szalakótát (*Coracias garrulus*), a kis örgébicset (*Lanius minor*) és a parlagi pityert (*Anthus campestris*). Gyakran lehet találkozni a fokozottan védett fehér gólya (*Ciconia ciconia*) és a védett egerészölyv (*Buteo buteo*) vadászó példányaival.

A területen megtalálhatók a jelölő kételtű fajok – dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) – számára kedvező természetes és mesterséges vizes élőhelyek. Ezek közül számos természetes mocsárfoltban és elmocsarasodott árkokban is szaporodik mindkét faj. Fenti, időszakos vizű élőhelyek optimális élőhelyi viszonyokat teremtenek a két faj számára, de az extrém száraz években (mint a 2013-as év) korai kiszáradásuk veszélyezteti a sikeres szaporodást. Megfelelő szárazföldi élőhelyek, telelőhelyek (főként mocsárrétek, szikes gyepek, erdőfoltok) rendelkezésre állnak, de a közutak jelenléte és a szántók nagy aránya a tágabb környezetben kedvezőtlen adottságként értékelhető.

A lepkék (Hymenoptera) közül a sziki szegfűbagoly (*Hadula dianthi hungarica*) emelhető ki. Az araszolólepkék nevüket hernyójuk jellegzetes mozgása után kapták, számos fajuk közül az élőhelyspecifikus sziki tarkaaraszoló (*Narraga tessularia*) jellemző itt. A kétszárnyúakon (Diptera) belül a szúnyogalkatúak (Nematocera) közül a kisebb termetű törpeszúnyoglárva (*Ceratopogonidae*), másodsorban az árvaszúnyogfajok (*Chironomidae*) lárvái népesítik be tavasszal az időszakos vizek aljzatát. A legyek (Brachycera) közül a

vízilegyek (Ephydriidae), illetve a katonalegyek (Stratiomyidae) képviselői jellemzőek. Előbbiek érdekes faja a sőlégy (*Ephydra riparia*), míg az utóbbiak közül az ikerfoltos katonalégy (*Stratiomys furcata*) emelhető ki. Az időszakos nyílt vizekre a legjellemzőbb a sziki bűvárpoloska (*Sigara assimilis*) és a közönséges bűvárpoloska (*Sigara lateralis*). Az egyenesszárnyú fauna (Orthoptera) fajai közül tipikusan előfordul a nagytermetű törös szöcske (*Gampsocleis glabra*), s az ennél alig kisebb púposhasú rétiszöcske (*Platycleis affinis*). Elszórtan lehet találkozni az előbbieknél akár kétszer nagyobbra is megnövő farkos lomboszöcskével (*Tettigonia caudata*), a szemölcssevő szöcskével (*Decticus verrucivorus*) és az imádkozó sáskával (*Mantis religiosa*). Néhol nagy tömegben van jelen a sisakos sáska (*Acrida hungarica*), a sziki sáska (*Epacromius coeruleipes*), a rövidnyakú sáska (*Doclostaurus brevicollis*), az Oschei-sáska (*Chorthippus oschei*), illetve ennek egy újonnan elkülönített alfaja, a *C. oschei pusztensis*; továbbá a karcsú rétisáska (*Euchorthippus declivus*), a tengerzöld sáska (*Ailopus thalassinus*), és az ezeknél akár kétszer testesebbre megnövő kékszárnyú sáska (*Oedipoda caerulea*).

A bogarak (Coleoptera) közül a sziki ürmön (*A. santonicum*) élő gamma zömökbogár (*Cryptocephalus gamma*) a kontinentális ürmöspuszták jellemző faja található meg, amely a régióban éri el az elterjedési területe nyugati határát.

A pókok (Arachnida) leginkább feltűnő faja a magasabb növényzetben, vizenyősebb részeken gyakorta előforduló, nagytermetű mérges dajkapók (*Cheiracanthium puncturium*).

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	B

* kiemelt jelentőségű élőhelytípus

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	Ld. térkép – 3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe.
Élőhely területi aránya:	78,2 %
Élőhely kiterjedése a területen:	411,3189 hektár A Natura 2000 adatlapon 400 ha szerepel. Az eltérés a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi (2013) térképezésnek tudható be.
Élőhely jellemzése:	A terület döntő hányadát (80%) ez az élőhelytípus alkotja, továbbá a nagy valószínűséggel a Tisza szabályozását követően a löszpusztagyeppek (10%) szikesedése is ezen

	<p>élőhelyek növekedését teszi lehetővé. A domborzati viszonyok jelentős mozaikosságot mutatnak, amelyet jól követ a növényzet fiziognómiája is. A mélyebb térszíneken réti ecsetpázsit (<i>Alopecurus pratensis</i>), közönséges tarackbúza (<i>Elymus repens</i>), fehér tippán (<i>Agrostis stolonifera</i>) és keskenylevelű perje (<i>Poa angustifolia</i>) dominálta szikes rétek (F2) találhatóak, amelyet néhány kétszikűfaj, például az erdei kányafű (<i>Rorippa sylvestris</i>), vesszős füzény (<i>Lythrum virgatum</i>), réti imola (<i>Centaurea jacea</i>), réti peremizs (<i>Inula britannica</i>) és a fodros lórom (<i>Rumex crispus</i>) színezzek. Legmélyebb pontjain kis kiterjedésű szikes mocsarak (B6) találhatóak, melyben az előző fajok mellett sziki zsióka (<i>Bolboschoenus maritimus</i> agg.), rókasás (<i>Carex vulpina</i>), csikorgófű (<i>Gratiola officinalis</i>), sziki hernyópázsit (<i>Beckmannia eruciformis</i>), tavi káka (<i>Eleocharis palustris</i>), réti harmatkása (<i>Glyceria fluitans</i>) fordul elő. A magasabb térszíneken ürmöspusztagyepéket (F1a) találunk a domináló sziki csenkesszel (<i>Festuca pseudovina</i>), a mezei fátyolvirággal (<i>Gypsophyla muralis</i>), felemás és az útszéli zsázsával (<i>Lepidium perfoliatum</i> és <i>L. draba</i>) és a sziki ürömmel (<i>Artemisia santonicum</i>). Kísérő- és cickórós fajokban gazdag ez az élőhelykomplexum, megtalálható benne a lándzsás útifű (<i>Plantago lanceolata</i>), a közönséges szikipozdor (<i>Podospermum canum</i>), a puha rozsnok (<i>Bromus hordaceus</i>), az ezüstös pimpó (<i>Potentilla argentea</i>), a magyar cickafark (<i>Achillea pannonicum</i>), a gumós perje (<i>Poa bulbosa</i>) és több herefaj is, mint az eper, a sudár és a sziki here (<i>Trifolium fragiferum</i>, <i>T. strictum</i>, <i>T. angulatum</i>). A kaszálatlan, legeltetett foltokon a mezei iringó (<i>Eryngium campestre</i>), a tövises iglice (<i>Ononis spinosa</i>), a közönséges aszat (<i>Cirsium vulgare</i>), a közönséges párlófű (<i>Agrimonia eupatoria</i>), a felszaggatott foltokon a közönséges bojtörján (<i>Arctium lappa</i>), a foltos bürök (<i>Conium maculatum</i>) és a közönséges számbogánecs (<i>Onopordum acanthoideum</i>) jelent meg nagy tömegben. A mélyebb, tavasszal sekély vízállásos, erősen szikes részeken padkás vakszikeket találunk. Arculatát a magyar bárányparjé (<i>Camphorosma annua</i>), a sziki árpa (<i>Hordeum hystrix</i>), a mezei fátyolvirág (<i>Gypsophyla muralis</i>), a közönséges és a sziki mézpázsit (<i>Puccinellia distans</i> és <i>P. limosa</i>) határozza meg.</p>		

Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Szolonyec szikesfajokban rendkívül gazdag ez az élőhely, többféle élőhelytípus viszonylag jó állapotú mozaikja alkotja, degradált terület csak elvétve található (mivel a szikes gyepek regenerációja viszonylag jó). Természetességi állapota 5-ös.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A terület közepes, néhol alacsony intenzitású legeltetésnek köszönhetően (néhol az alullegetetés jelei mutatkoznak) nem veszélyeztetett, az élőhely hosszú távú fennmaradása biztosított.
Veszélyeztető tényezők:	Az élőhely feltörése és szántófölddé alakítása, a szántófölddel szomszédos gyepterületek beszántása, kemikáliaterhelése, gyomosodása, fajszegényedése komoly probléma. A terület nagy részén jelentős az inváziós fajok jelenléte – pl. keskenylevelű ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>).

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II.	kisfészkes aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	C

Kisfészkes aszat (*Cirsium brachycephalum*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a szikes réteken és szikes mocsarakban fordul elő, lokalitását a 4. sorszámú térképmelléklet mutatja.
Állomány nagyság (jelöléskor):	50-300 egyed
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	250-300 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	Állománya ezen a területen jelentősen nem változott, de irodalmi adatok alapján tudjuk, hogy e faj populációi hajlamosak az ingadozásra.
Faj veszélyeztetettsége:	Jelenleg nem veszélyeztetett a területen.
Veszélyeztető tényezők:	A fajt a terület általános száradása veszélyezteti.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	C
II	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	D
II.	dunai göte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	Javasolt: D
II.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	Javasolt: D

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
vízi rucaöröm	<i>Salvinia natans</i>	V	A Berettyó folyó korábbi öntésterületének maradványfaja.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) és a helyrajzi számok (1.3.1.2. táblázat) alapján egyaránt jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Szikes gyepes és szikes mocsarak	85.00
Folyóvizek, vízi utak	1.00
Extenzív művelésű szántóföldek (pl.: váltógazdálkodás rendszeres ugaroltatással), felhagyott szántók, ugarok)	10.00
Mezőgazdasági-erdészeti területek	2.00
Komplex művelési szerkezet szórt elhelyezkedésű épületekkel, tanyák	2.00
Összesen	100

1.3.1.2. táblázat: Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
szántó	32,04	6,78
legelő	263,35	55,77

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
erdő	61,90	13,11
művelésből kivett	14,92	70,43
rét	10,47	2,22
egyéb	38,77	8,21
Összesen	472,26	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési terület 100 db helyrajzi számot érint, a következő az arány szektoronként:

Tulajdonos	Megoszlási arány (%)
magántulajdon	55,5
állami tulajdon	24,7
részvénytársaság	11,65
korlátolt felelősségű társaság	6,65
önkormányzat	1,5
	100

A tervezési területet érintően nincs olyan földrészlet, amely a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében van.

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A szántóterületek a terület nagyjából 7 %-ot jellemzik, ahol jövőbeni cél lehet a visszagyepesítés ösztönzése, ami igazán reálisnak a több gyepek közzé beékelődött kisebb területen. A kedvezőtlen adottságoknak köszönhetően a gazdálkodás félintenzívnek mondható. A hagyományos alacsony ráfordítás igényű növénykultúrák termesztése jellemző, az intenzív termesztést igénylő haszonnövények aránya átlagosan 25% alatti. A vetésszerkezetre jellemző a kalászosok (főleg őszi búza és tavaszi árpa) magas aránya, valamint a repce és napraforgó termesztése. Az állatállomány csökkenése miatt minimális a lucerna területaránya.

A területen mai napig meghatározó jelentőségű tevékenység a mezőgazdaság, amelynek foglalkoztatási potenciálja jelentős, de nem kihasznált módon. Az Aranyosi-legelőn kívánatos legeltetés állattartás (lehetőség szerint őshonos állatfajtákkal történő) meghonosításának nem pusztán természetvédelmi kezelési vonatkozásai vannak, hanem annak élő-munka igénye miatt foglalkoztatási hatásai is. Ennek okán a hagyományos mezőgazdasági termelési tevékenységek a térségben javíthatják az öko- és agroturisztikai potenciált is. A pannon-szikes

gyep élőhelyi jelleg mellett lehetőséget teremtenie a madárfajok érdekében végzett természetvédelmi beavatkozásokra és bemutatásra is.

1.3.3.2. Erdészet

Az erdőállomány jellemzése:

A terület erdőállománya több alrészleten 78,36 hektáron helyezkedik el, amelyek magántulajdonban vannak. Az erdőrészeket védelmi és faanyagtermelő rendeltetésűek.

Erdőtag			kiterjedés (ha)	rendeltetés	faállomány	célállomány	fahasználati mód
Darvas	16	A	11,04	faanyagtermelő	egyéb kemény lombos	egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyes	-
Darvas	16	B	1,27	faanyagtermelő	egyéb lomb elegyes-nemes nyáras	nemes nyáras	tisztítás
Darvas	16	C	0,4	talajvédelmi	akác	hazai nyáras	tarvágás
Darvas	25	A	0,81	mezővédő	egyéb kemény lombos	hazai nyáras	tisztítás
Darvas	25	B	2,48	talajvédelmi	kocsányos tölgyes	egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyes	-
Darvas	25	C	1,56	faanyagtermelő	egyéb kemény lombos	egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyes	tisztítás
Darvas	25	D	2,13	talajvédelmi	egyéb kemény lombos	egyéb elegyes-körises	-
Darvas	25	G	1,28	faanyagtermelő	nemes nyáras	kocsányos tölgyes	tarvágás
Darvas	25	H	0,91	faanyagtermelő	egyéb kemény lombos	egyéb kemény lombos	tisztítás
Darvas	25	J	0,66	talajvédelmi	akác	hazai nyáras	törzskiválasztó gyérítés
Darvas	25	L	7,11	faanyagtermelő	kocsányos tölgyes	kocsányos tölgyes	-
Darvas	25	M	6,23	faanyagtermelő	kocsányos tölgyes	kocsányos tölgyes	-
Darvas	25	N	3,72	mezővédő	egyéb kemény lombos	egyéb elegyes-körises	tisztítás
Darvas	25	K	13,58	faanyagtermelő	egyéb kemény lombos	egyéb elegyes-körises	tisztítás
Darvas	25	NY	0,42	-	-	-	-
Darvas	25	I	1,14	talajvédelmi	egyéb kemény lombos	egyéb lomb elegyes-kocsányos tölgyes	-
Zsáka	39	B	17,02	faanyagtermelő	egyéb kemény lombos	egyéb elegyes-körises	tisztítás
Zsáka	39	A	3,29	faanyagtermelő	egyéb kemény lombos	egyéb elegyes-körises	tisztítás
Zsáka	39	C	3,31	faanyagtermelő	egyéb lomb elegyes-nemes nyáras	hazai nyáras	tarvágás
összesen			78,36				

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A terület a I/3. Hajdú-Bihari apróvadás vadgazdálkodási körzethez tartozik, ahol a vadgazdálkodást a Csiff-Land Kft. (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905110, cím: 4144 Darvas, Csiff major, 4144) és az Ölyvösmenti Vadásztársaság (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905311, cím: 4144 Darvas, Rákóczi u. 52.) látja el.

A terület tipikus alföldi apróvadás terület, jellemző apróvadja a mezei nyúl, a fácán és a vízivadak. A fő nagyvadja az őz, egyre terjedőben van a vaddisznó, sőt lassan állandósul,

illetve megjelenik dámvad és a gímszarvas is. Jelentőségük másodlagos. A vadállományt erősen befolyásolja az intenzív mezőgazdaság (terület közelében pulykatrágya deponálása), a szélsőséges vízjárás, és a kemény telek jelentős károkat tehetnek a vadállományban.

A területen vadászati létesítmények (etetők, szórók, magaslesek) nem találhatóak, a jelölés alapjául szolgáló élőhelyeket és fajokat alapvetően nem veszélyeztetik. Természetvédelmi és gazdálkodási szempontból kárt csak lokálisan okoz a vadállomány (meghatározóan a vaddisznó és a róka fészekrablások).

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

- I/3. Hajdú-Bihari apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Csiff-Land Kft. (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905110) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Ölyvösmenti Vadásztársaság (vadgazdálkodási alegység kódszáma: 16-905311) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Halászat, horgászat

A Darvasi Csiff-pusztán belül a halászatra és horgászatra alkalmas víztest a Berettyó és a Kálló-csatorna, amelyek teljes hosszán a halászatra jogosult a Körösi Halász Szövetkezet. Az érvényes halgazdálkodási terv 2015 december 31-ig szabályozza a folyó halgazdálkodását. Ennek értelmében a halgazdálkodási célok: állományfejlesztés és horgászati lehetőségek javítása.

Érvényben lévő halgazdálkodási tervek:

- Kutas főcsatorna, Alsó-Ó-Berettyó csatorna, és Kálló-csatorna halgazdálkodási terve (ügyirat szám: 13.4/831-24/2011. Körösi Halász Szövetkezet), érvényes: 2015 dec 31-ig.

Az érintett területeken horgászati tevékenységet folytatni a Horgászat Általános Szabályai alapján és az attól eltérő alábbi rendelkezések szerint lehet. Fogható halak: ponty, csuka, kárász, keszeg. Konfliktus forrásként az emberi zavarás említhető meg amely a közösségi jelentőségű vidra (*Lutra lutra*) és mocsári teknős (*Emys orbicularis*) állományaira van hatással.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A tervezési területen Berettyó alegység (2-15) vízgyűjtő-gazdálkodási terve az érvényes – Elfogadás dátuma: 2010.08.10. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április.

A terv a Víz Keretirányelv keretében készült, melynek célja, hogy a felszíni és felszín alatti vizek jó állapotba kerüljenek 2015-ig. Amennyiben ezt a természeti és gazdasági lehetőségek nem teszik lehetővé 2015-ig, akkor a határidők a VKI által felkínált mentességek alapos indoklásával 2021-re, illetve 2027-re kitolhatók.

A Darvasi Csiff-pusztá Natura 2000-es területen található a Berettyó, mely az Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság kezelésébe tartozik. Ezen kívül fontos víztestek a Kálló-főcsatorna és a Csiff-Vargazugi-csatorna.

A területen nem találhatóak elsőrendű árvízvédelmi célú létesítmények.

1.3.3.5. Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területet délről a Szeged – Debrecen közötti 47-es főút érinti. Az út jelenleg nincs közvetlen veszélyeztető hatással a területre, a szegélye jelentős pufferzónaként működik.

2. Felhasznált irodalom

ANDRÉSI P. (2002): Cselekvő természetvédelem. MME és az Orchis Természetvédő Egyesület, Budapest-Ásotthalom. pp. 226.

BORHIDI A., SÁNTA A. (1999): Vöröskönyv Magyarország növénytársulásairól 1-2. Természetbúvár Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 362+404.

BÖLÖNI J., MOLNÁR ZS., KUN A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, pp. 439.

FARKAS, S. (szerk.) (1999): Magyarország védett növényei. Mezőgazda Kiadó. Budapest. pp. 416.

FARKAS S., ARADI E. (2014): Kiszéskü aszat *Cirsium brachycephalum* Juratzka 1857. In: HARASZTHY L. (szerk.): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár: 97-99.

GŐRI SZ., KAPOCSI I., (2005): Szikes puszták és mocsarak rehabilitációja.. LIFE-Nature program a Hortobágyi Nemzeti Parkban 2002-2005. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság. pp. 20.

JÁVORKA S., CSAPODY V. (1975): Iconographia Florae Partis Austro-Orientalis Europae Centralis (Közép-Európa délkeleti részének flórája képekben). Akadémiai kiadó, pp. 576.

KELEMEN J. (szerk.) (1997): Irányelvek a füves területek természetvédelmi szempontú kezeléséhez. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest. pp. 388.

KIRÁLY G. (szerk.) (2009): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvafő. pp. 616.

MOLNÁR ZS., MÁTÉ A. (2014): 1530 Pannon szikes sztyeppek és mocsarak. In: HARASZTHY L. (szerk.): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár: 761-766.

NAGY G., DÉRI E., LENGYEL SZ. (2008): Irányelvek a Pannon száraz lösz- és szikespuszta gyeprek rekonstrukciójához és természetvédelmi szempontú kezeléséhez. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság Debrecen.

PAPP L. (1991): Adatok a Nyírségense és a Crisicum flórájáról és annak mentési munkálatairól. 100 éves az MBT Botanikai Szakosztálya. MBT-BSZ, BDTF, MTM Biotár 8, pp. 55.

PAPP L. (1996): Debrecen környéke halmainak, kurgánjainak növényzete. (In GYARMATHY, I. szerk.: Dombok, halmok, kurgánok. A Dél-Nyírség Tájvédelmi Egyesület. Debrecen, pp. 32-39.

PAPP L. (1996): Gáborján, Hencida és Szentpéterszeg élővilága. (In RÁCZ Z. /szerk./ Örökségünk. – Debrecen. pp.29-42.

PAPP L. (1997): Nyírségi és környékbeli védett növényfajok szaporítási kutatásai, mentési kísérletei és ezek eredményei. - Kitaibelia, 2 (2), pp. 317-319.

PAPP L. (2012): Speciális biológiai értékeink és élőhelyeik megőrzése és rekonstrukciója. – A DE BOTKERT projekt, KEOP – 3.1.3/2F/09-2009-001. (Új Széchenyi Terv Zárókiadványa), pp. 31.

SIMON T. (1992, 2004): A magyarországi edényes flóra határozója. Harasztok – virágos növények. Nemzeti Tankönyv Kiadó, Budapest. pp. 892, ill. 846.

SZALKOVSKI O., HORVÁTH R., SZINETÁR CS., TÓTHMÉRÉSZ B. (2007): Legeltetés hatása talajlakó pókokra a Hortobágyon. Természetvédelmi Közlemények 13, pp. 209-216.

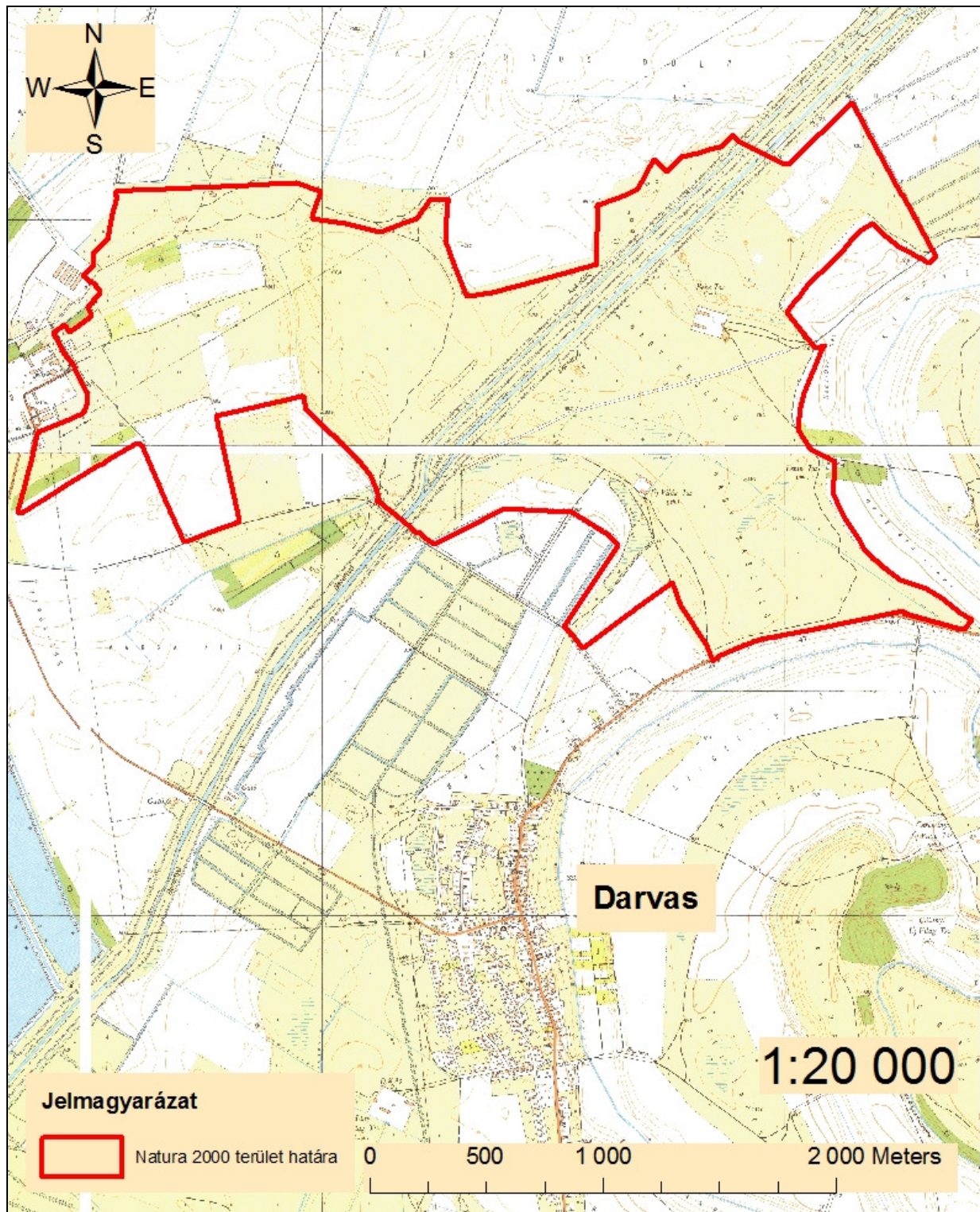
TÓTH Z., DÁNIEL A., ifj. PAPP L. (2012): Idegenhonos fásszárúak, irtásuk tapasztalatai és az irtás utáni szukcesszió. (In: Kézdi, P., Tóth, Z. (szerk.): Természetvédelem és kutatás a Sas-hegyen), Rosalia, 8, pp. 83–127.

UJVÁROSI M. (1973): Gyomnövények. Mezőgazda Kiadó, Budapest. pp. 83.

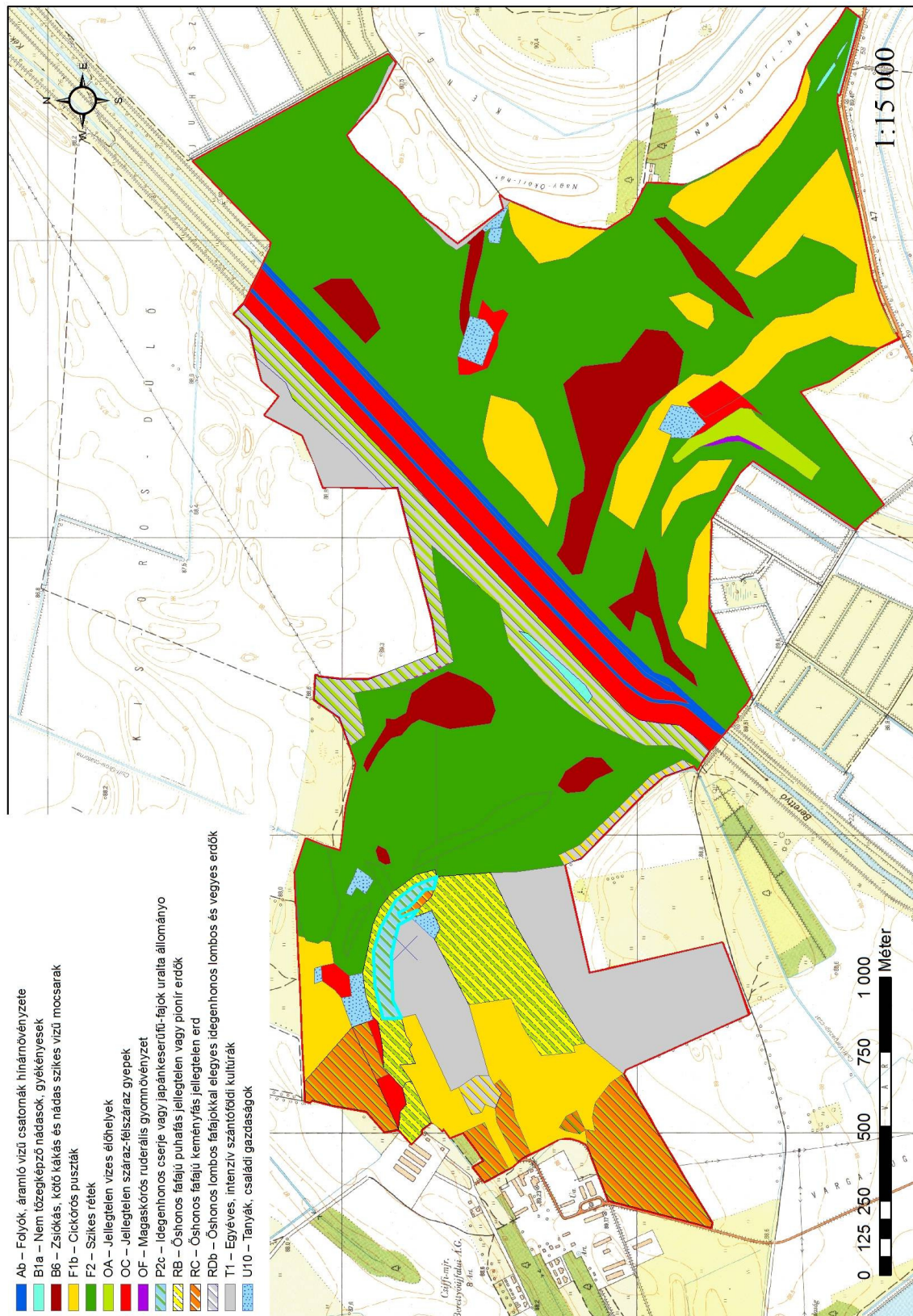
VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM (szerk.) (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez, Budapest, pp. 36.

3. Térképek

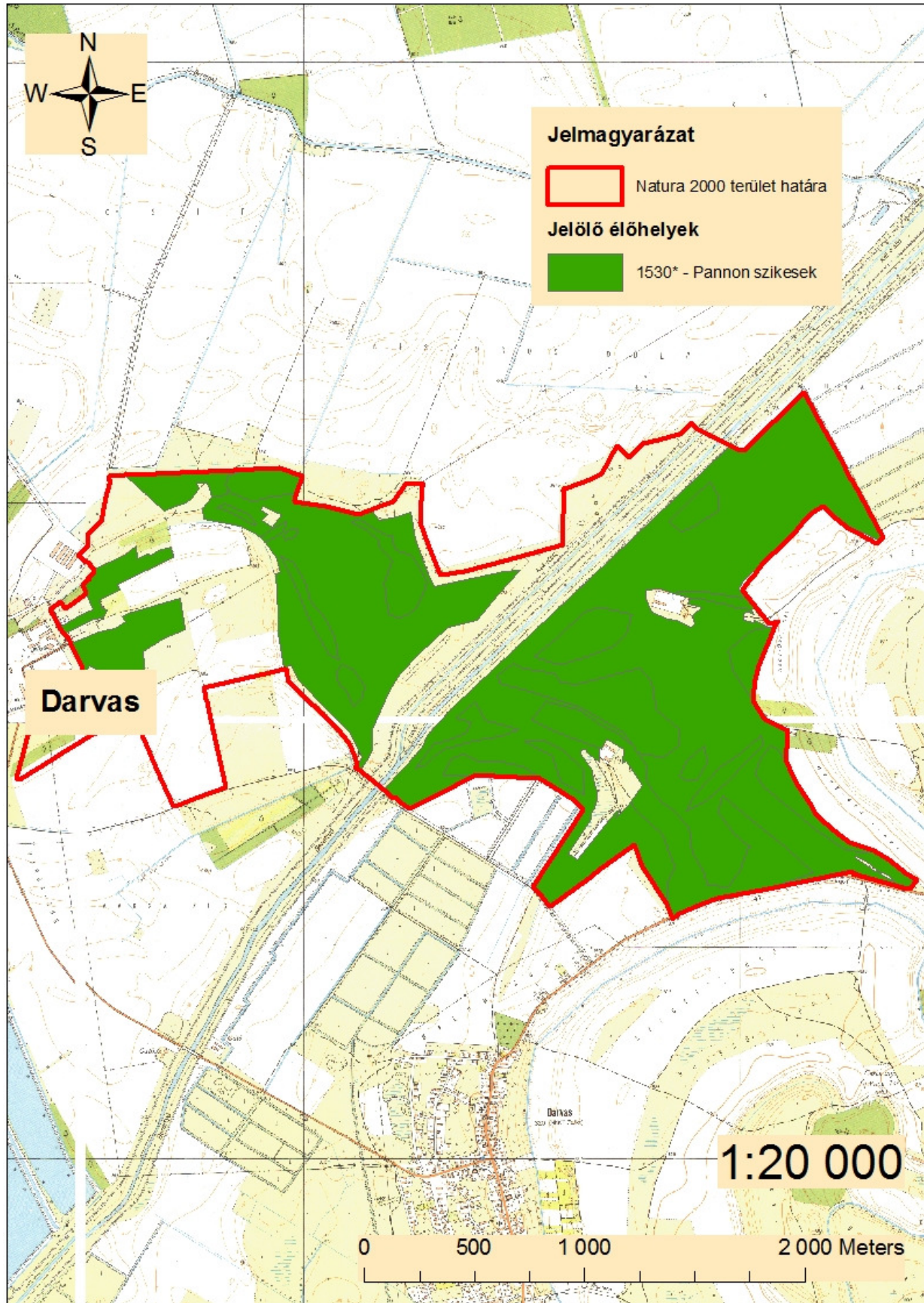
3.1. térkép Áttekintő térkép (2013)

3.2. Domináns élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

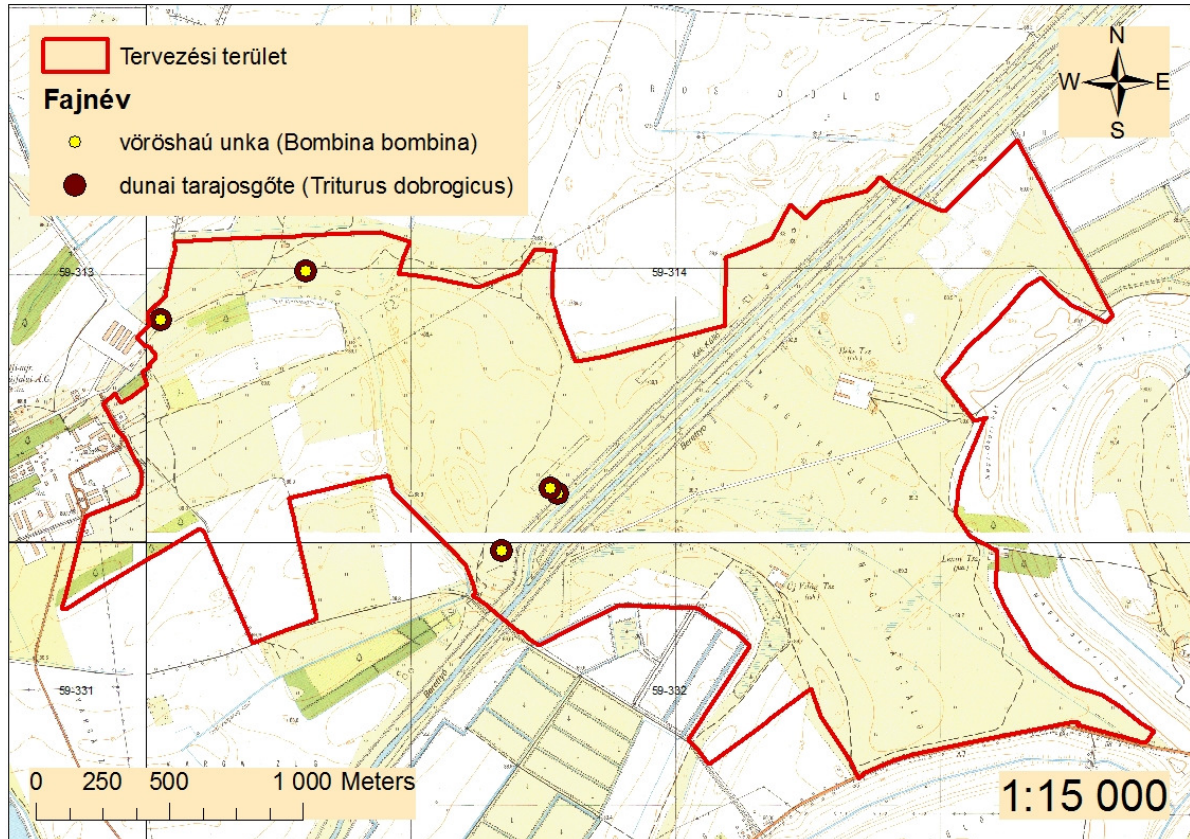

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelyek (2013. 06. 27.)

3.4. Natura 2000 közösségi jelentőségű állatfajok előfordulása (2013. 04. 16.)

3.5. Natura 2000 közösségi jelentőségű növényfaj előfordulása (2013. 04. 16.)

